"והיו לאחדים בידך"

בירור דרכן של ישיבות ההסדר

הרב ברוך וידר, ראש ישיבת הכותל

ישיבת הכתל - מרכז תורני וואהל שנוי מרכז ישיבות בני עקיבא (ע"ר)
50
Yeshivat Hakotel-The Wohl Torah Center

"וְהָיוּ לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ"

הרב ברוך וידר, ראש ישיבת הכותל

עריכה – ר׳ אוהד לבובי

ישיבת הכותל שע״י מרכז ישיבות בני עקיבא (ע״ר)

ת.ד. 603 ירושלים 9100601

טל׳: 02-6288175 פקס: 02-6271180

misrad@hakotel.org.il

אתר הישיבה: www.hakotel.org.il

"וְהָיוּ לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ"

מזה שנים ניטש במדינת ישראל ויכוח על נחיצות לימוד התורה בישראל ועל הצורך בשוויון בין אזרחי המדינה באשר לשירות הצבאי ולמשך תקופת השירות. ויכוח זה מכה גלים מידי מספר שנים. ברם, דומה כי בשנים האחרונות הוא נסק לשיאים חדשים, והוא מתנהל מעל כל במה אפשרית. הדיון נסוב על כלל עולם התורה, שאנו חלק ממנו, ולעיתים מתמקד ב"ישיבות ההסדר" בפרט.

כבר בהיותי חייל בקורס מפקדי טנקים, לפני כשלושים שנה, הקשה בפני בחור קיבוצניק, שאינו מבין מדוע בן ישיבה משרת שירות מקוצר כדי ללמוד תורה, ואילו הוא אינו יכול לזכות בשירות קצר יותר במטרה ללמוד ספרות אנגלית. אמנם בעבר הייתה זו שאלה שהטרידה רק בודדים. אך רבש"ע גלגל את הדברים, כך שכיום השאלה כבר נידונה בדרגים הגבוהים של מעצבי המדיניות. חברי כנסת ואף ראשי אכ"א מפנים שאלה זו לראשי הישיבות. השאלה מהדהדת בחלל האוויר עד כדי כך שהיא מובילה לחשיבה מחודשת על שינוי מהותי בהסדרים השונים שבין הישיבות לצבא. כיום, גם מבין אלו המעריכים את בני הישיבות, ישנם המצדדים בהגדרה מחודשת של הזכאים לדחיית שירות או לפטור, ואף להארכת פרק השירות הצבאי במהלך שנות הישיבה. יש אף הטוענים לאי-תקינות בהתנהלות הישיבות או תלמידיהן, לאי-עמידתם בתנאים שנקבעו אתם מלכתחילה ולדיווחי שווא.

חשים אנו כי הקב"ה מוליך אותנו לעבר תהליך של בירורים, הנתבעים מאיתנו כעת כשהשאלה על צדקת דרכנו ניצבת במלוא חריפותה.

התעוררות ציבורית זו היא קריאה אלוקית המכוונת כלפינו, אל ראשי הישיבות בכלל ואל ראשי "ישיבות ההסדר" בפרט, אל הר"מים ואל התלמידים. קריאה המיועדת לעורר אותנו לחשבון נפש והתבוננות פנימה.

עלינו לברר ולהסביר לעצמנו את חשיבותן של הישיבות בישראל ואת דרכן הייחודית, ובפרט את אלו של "ישיבות ההסדר". יש לבאר אף את הדברים הנראים כפשוטים. עלינו להבין את משמעותם ואת ההשלכות שלהם.

הקדמה

"הָבוּ גֹדֶל לֵא–לֹהֵינוּ"

הגישה

"בעקבות משיחא חוצפא יסגא"

מרן הראי"ה קוק זצ"ל כותב על דורנו דברים גדולים מאד. במאמר "הדור", מאמר מרכזי בתורתו, כותב הרב (עקבי הצאן, עמ' קיא): "**ודור בעל רוח גדול חפץ ומוכרח לחפוץ, בכל מקום שהוא פונה, לשמוע דברים גדולים**". דורנו הינו דור גדול, דור של גאולה. רבי צדוק הכהן מלובלין כתב[1] שלזוכה לחיות בדור זה כנראה שיש נשמה גדולה. הדור בכללותו הוא דור גדול.[2]

בעבר הרחוק, ואף בעבר הקרוב, היה ניתן להסתפק בהבנה רוחנית מעורפלת וחלקית. אולם, דור ענק זה, דור הגאולה של ימינו, מעוניין לשמוע דברים רוחניים גדולים וברורים. תשובות קטנות וחלקיות שאולי פעם היו מניחות את הדעת, כבר אינן מספקות את דורנו. דור זה, ככלל, דורש דברים גדולים, מוסברים מפורטים וברורים.

הרב זצ"ל מבאר שדחף זה אינו תוצאה של בחירה חופשית, אלא תוצאה של מהלך אלקי בדור הזה. העולם המתפתח ברוחב ההשגה ובדעת בכל התחומים, ממילא דורש הוא התפתחות והעמקה גם בתחום הרוחני. מסיבה זו, למשל, קשה לבני דורנו לקבל סמכות הורית, סמכות חינוכית או סמכות פיקודית, משום שקשה להם לקבל סמכות של גורם חיצוני, אלא אם כן היא נובעת ממקום של כבוד והערכה אמיתיים (ברוח דברי חז"ל (מועד קטן יז ע"א): "אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו").

כשם שהעולם היום משכיל יותר – באיכות, בכמות ובהיקף – כך גדלה הדרישה לגדלות ולבהירות רוחנית. ישנו כיום רצון לפגוש ולפתח עומק גם בתחום הרוחני, וכאשר צורך זה אינו בא על סיפוקו הוא מתפרץ בכל מיני דרכים.

וכך אומר הרב זצ"ל:

> "החוצפה דעקבתא דמשיחא באה מפני שהעולם הוכשר כבר עד כדי לתבוע את ההבנה, איך כל הפרטים הם מקושרים עם הכלל, ואין פרט בלתי מקושר עם הגודל הכללי יכול להניח את הדעת... אבל כיוון שההתרשלות גרמה, שאור תורה פנימית, הטעון רוממות וקדושה עצמית, לא הופיע בעולם כראוי, באה התביעה של סדור חיים כאלה, שהפרטים יהיו מובנים במובן הכלל, בזמן כזה, שהגמר של גלוי האור וסלילת הדרך להכנה זו עדיין לא בא, ומזה באה ההריסה הנוראה" ("אורות התשובה" ד, י).

לפי דברי הרב הסיבה לכך ש"בעקבות משיחא חוצפא יסגא" (סוטה מט ע"ב), היא מפני שבדור הגאולה העולם כבר הוכשר לדרוש הבנה אודות האופן בו הפרטים מקושרים אל הכלל. אי לכך, כאשר בני הדור אינם מקבלים תשובות מתאימות, תשובות מעמיקות הנותנות מענה לצימאונם הרוחני, הרי שזוהי "התרשלות", כלשונו של הרב זצ"ל. זוהי התרשלות של בתי–המדרש שאינם

---

1 עי' פרי צדיק, ויחי אות א; פוקד עקרים, עמ' 45; צדקת הצדיק, אות נב.
2 עי' מאמר "הדור" שם.

מספקים תשובות גדולות ובהירות לשאלות רוחניות, ומכך באה הריסה רוחנית נוראה. זהו שורש הבעיות ההולכות ומתפתחות לבעיות חברתיות, לבעיות פוליטיות ולבעיות קיומיות.

לכן, ממשיך הרב:

> "אנו מוכרחים להשתמש בתרופה העליונה, שהיא הוספת כח בכשרון הרוחני, עד אשר הדרך איך להבין ולשער את הקשור של כל עניני הדעות והמעשים התוריים עם הכלל היותר עליון יהיה דבר המוכן והמוצע בדרך ישרה על פי הרגשות הנפשות השכיחות, ואז ישוב כח החיים הרוחניים כמעשה ובדעה להופיע בעולם, ותשובה כללית תחל לתת את פריה".

חובה מוטלת על בית–המדרש להוסיף עוד ועוד בלימוד נשמת התורה, בלימוד פנימיות התורה, בלמודי מוסר ואמונה, ועל ידי כך יפרוץ האור הגדול המאיר בתוך בתי–המדרש אל כל עם ישראל.

הדברים נכונים גם לגבי הסוגיה שאנו דנים בה. במשך כל שנות קיום המדינה הדיון והוויכוח אודות לימוד התורה התקיים מתחת לפני השטח באופן סמוי. זה מכבר ניקרה השאלה: "מאי אהנו לן רבנן" (סנהדרין צט ע"ב), במה מועילים תלמידי החכמים ועוסקי התורה לציבור לעם ולמדינה? אך בתקופה האחרונה הנושא שב ועולה לראש סדר היום הציבורי. נראה שהסיבה לכך היא תביעה ציבורית פנימית להבין באופן עמוק את משמעותו של לימוד התורה עבור מדינת ישראל ועבור עם ישראל כולו, אך לצערנו בית–המדרש עדיין אינו בהכרח מספק תשובות מעמיקות. ההסברים הנפוצים אודות חשיבות לימוד התורה לעיתים בקושי מספקים אף אותנו, בני בית–המדרש, קל וחומר שלא יספקו אנשים הרחוקים מתורה ומצוות.

זהו המהלך הפנימי – מתחת לפני השטח קיים צימאון רוחני עמוק שאינו בא לידי רוויה. אולם, על פני השטח הדברים מופיעים בצורה שלעיתים אינה נעימה. במשך עשרות שנות קיום יכלה מדינת ישראל להכיל את הסכם ה'חזון איש' ובן–גוריון אודות הפטור משירות צבאי לבני הישיבות, אך כיום הדברים כבר אינם מתקבלים כמובנים מאליהם. כיום ישנה תביעה, המתפרצת גם בדרכים נמוכות. תביעה זו באה גם מכיוונם של פוליטיקאים ואנשים נמוכי קומה, התוהים מדוע זוכה התורה למעמד מועדף במדינת ישראל, בפרט כאשר נדמה להם שהדבר בא על חשבון זולתם. אולם, אם היו מודעים לגודל ערכה של התורה, לעוצם חשיבותה ומשמעותה לכלל חיינו כאן במדינת ישראל המתחדשת, הרי שלא היה כלל מקום לטעון טענות מעין אלה. הלוא לכל אחד מאזרחי ישראל ברור כי ישנם דברים מסוימים הדורשים פטור מחובות לאומיות אחרות, אם כן, השאלה כולה מתמקדת בסולם הערכים שאותו מציבים.

אשר על כן, בבואנו לברר סוגיה זו, של דרכן של "ישיבות ההסדר", עלינו לצלול לעומק מעיינותיה של התורה ולדלות משם מים חיים, מי אמונה זכה ומרוממת, אשר בצלילותם ירוו אותנו ואת כל עם ישראל.

"תְּאִיר אֶרֶץ מִכְּבוֹדֶךָ"

החזון

שתי חובות גדולות וקדושות מוטלות על שכמנו:

הראשונה לכל – חובה גדולה וקדושה מוטלת עלינו והיא לימוד התורה. זוהי חובה אלוקית ולאומית. אין אנו לומדים תורה כדי להיות ידענים ולהיקרא "רבי", חלילה, אלא אנו משתדלים ללמוד תורה לשמה.[3] "לימוד תורה לשמה" פירושו לימוד תורה לשם התורה, כפי שמופיע ברא"ש[4] וב"נפש החיים",[5] זהו רצון ה' מאיתנו.

אמנם, הרב זצ"ל ב"אורות התורה" (ב, ד) מרחיב את ההגדרה:

> "אחד מהדרכים של עסק התורה לשמה, הוא להעשיר את כנסת ישראל בכוחות רוחניים גדולים, וכל מה שמתרבה אור התורה, ועימה חיבתה וכבודה בלב אחד מישראל, הרי הכח היסודי של האומה מתחזק ומתאמץ".

וממשיך הרב בפסקה הבאה:

> "כשלומדים תורה לשמה עושים חסד עם כנסת ישראל... רוח האומה מתחזק על ידי מה שבניה מתפרנסים בפרנסתם הרוחנית מפרי רוחה, והתורה כולה היא מלאה רוח ישראל. וכל יחיד העוסק בתורה הוא מגלה כח חיים חדש בנשמת ישראל".

לימוד התורה שלנו איננו לשם תועלת פרטית, חומרית ואפילו רוחנית. אנו לומדים על מנת "להעשיר את כנסת ישראל בכוחות רוחניים גדולים". עצם לימוד התורה מפיח עוצמות רוחניות בקרבה של האומה. כלל ישראל מייחל לתלמידי חכמים גדולים שיעצימו אותו ויחזקו את רוחו. לימוד תורה כזה, שהוא לשם כלל ישראל, גם הוא נכלל בהגדרה של "לימוד תורה לשמה – לשם התורה", שהלוא אורייתא וישראל חד הוא (ע"פ זוהר, אחרי מות עג ע"א). זאת ועוד, כאשר המון "עמך בית ישראל" פוגשים איש תורה שכזה, המקדש שם שמיים בהליכותיו ובהנהגותיו, הרי ש"חיבתה וכבודה" של התורה מתרבים בלבבם. מתוך כך, ברור לנו שבניין התורה שלנו בישיבה מוסיף כוח למדינת ישראל ולאומה כולה.

מאידך, מוטלת עלינו החובה האלקית והלאומית לשרת בצה"ל. זוהי זכות וחובה מוסרית של "עזרת ישראל מיד הצר הבא עליהם", כלשונו של הרמב"ם (הלכות מלכים ה, א). צבאנו הוא חלק מהתהליך האלוקי של בניין האומה בארצה ושל ראשית צמיחת גאולתנו. במציאות העכשווית, השירות הצבאי הינו לכתחילה, ואנו ניגשים אליו בחרדת קודש, ברצינות ובחפץ לב, למען כלל ישראל ולא למען כבודנו הפרטי.

האם תלכנה שתי החובות הללו יחדיו? הלא ישנו ביטוי שגור הלקוח מן הגמרא (עבודה זרה יז ע"ב): "אי סייפא לא ספרא, ואי ספרא לא סייפא", שהרי באופן פשוט נראה שלא ניתן לחבר בין הספר והסייף. האם "ישיבות ההסדר" אכן מנסות לחבר בין שני דברים שאינם יכולים לחבור זה לזה?

---

3 עי' רמב"ם הלכות תשובה י, ד.
4 בפירושו על נדרים סב ע"א.
5 ד, ג.

"הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב"

ראשית, יש לבאר את התלות ההדדית שבין שני הצדדים הללו.

כאשר יעקב אבינו הלבוש בגדי עשו נכנס אל יצחק אביו, אומר יצחק: **"הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו"** (בראשית כז, כב). דרשו חז"ל על פסוק זה: **"כל זמן שקולו של יעקב בבתי כנסיות ובתי מדרשות אין הידיים ידי עשו, וכל זמן שאין קולו מצפצף בבתי כנסיות ובתי מדרשות הידיים ידי עשו"** (איכה רבה, פתיחתא א). בספר "מעלות התורה" (עמ' לו [מהדורת פנינים]), לרבי אברהם אחי הגר"א, מקשה המחבר על דברי חז"ל הללו שמלשון הפסוק נשמע לכאורה להפך – דווקא כאשר 'הקול קול יעקב' אז 'הידיים' הן כן 'ידי עשו', ודווקא אז ישנה חס וחלילה שליטה לאויבי ישראל? בעל "מעלות התורה" מיישב שיצחק אבינו בירך את יעקב אבינו בשני הדברים: גם ב'קול יעקב' וגם ב'חרב עשו'. היינו שכל זמן שקול יעקב מתחזק תהיינה לו גם ידיים כידי עשו, ולא יוכלו אויביו לשלוט בו, אך אם חלילה לא יתחזק 'קול יעקב' בתורה אז חס וחלילה תוכלנה 'ידי עשו' לשלוט ביעקב. קול התורה של יעקב הוא הנותן כוח לידי יעקב להיות כידי עשו ולהתגבר על אויביו.

לזאת התכוונה רבקה אמנו, אשר בהשתדלה להעביר את הברכות ליעקב, הצילה את בית ישראל לדורות. כפי שביאר הנצי"ב (העמק דבר בראשית כז, א)[6], כי בכוונת רבקה היה שיעקב אבינו יקבל גם את כוח הידיים, הוא כוחו של העולם הזה. זאת, כמובן, בנוסף לענייננו העיקרי של עם ישראל, שהוא כוח התורה, 'קול יעקב', שאותו התכוון יצחק להעניק ליעקב.

אשר על כן, עבודת הקודש של לימודנו בבית המדרש, העבודה הגדולה של הגברת קולו של יעקב, מעצימה ומחזקת את אחינו בשדות המלחמה הנאלצים לעטות עליהם את ידי עשו בהילחמם באויבינו. קולו של יעקב וידיו תומכים זה את זה.

קדושה ומלכות

על גבי כך, ניתן לבנות נדבך נוסף.

כתב הרב זצ"ל בספר "אורות" (אורות המלחמה, ב):

> "אנו מסתכלים בדורות הראשונים המסופרים בתורה בנביאים ובכתובים, אותם הדורות שהיו עסוקים במלחמה, והם הם הגדולים שאנו מתייחסים אליהם בידידות וגדולת קודש".

מתוך התבוננות בפרקי התנ"ך ניתן לשים לב לדבר פלאי. לאורך הדורות היו הלוחמים במערכות ישראל אותם הגדולים, שאותם אנו מעריצים ומרוממים: ראשון לכולם, אברהם אבינו, הרודף עם צבאו אחר ארבעת המלכים. אחריו אנו פוגשים את יעקב אבינו, החוגר את כלי מלחמתו כנגד האויבים כמו שכתוב: "אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי" (בראשית מח, כב) (אף שרגילים להבליט את תרגום אונקלוס: "בצלותי ובבעותי", מכל מקום הפשט הוא שנלחם ממש באויביו, כפי שהביא רש"י שם:[7] "חגר יעקב כלי מלחמה כנגדן"). זהו אותו יעקב המוכר לנו כ"אִישׁ תָּם יֹשֵׁב

6 בדומה לזה מוסבר במדבר שור, דרוש כט.
7 ע"פ בראשית רבה פ, י.

אֹהָלִים" (בראשית כה, כז). בהמשך בולטת דמותו של דוד המלך, נעים זמירות ישראל. דוד מכונה: "עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי" (שמואל ב כג, ח), ומבארים חז"ל (מועד קטן טז ע"ב) שכאשר יצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ, בגבורה וקשיחות, אבל בבית המדרש היה מעדן עצמו כתולעת ומתבטל בפני רבותיו.

בדומה לכך, פוגשים אנו בימי התנ"ך, וגם בדורות מאוחרים יותר, עוד דמויות רבות המשלבות רוח לחימה עם גדלות וצדקות, אשר אנו מתייחסים אליהם ב"גדולת קודש" כלשונו של הרב. מהי ההכרה אשר הוליכה את אבותינו ומלכינו בדרך זו?

קודש הקודשים

על מנת לבאר זאת יש להקדים שאלה: את הקדמתו לספר "אורות" פתח הרצי"ה קוק זצ"ל בהגדרה: "**שפע קודש הקודשים של ספר–האורות**". בדרך כלל, אנו רגילים להתייחס לספר המופלא "אורות הקודש", המלא סודות טמירים, כ'קודש הקודשים'. אולם בלשונו של הרצי"ה אנו רואים שהוא בחר להגדיר כך דווקא את ספר "אורות", שעניינו הוא תחיית האומה בארצה. אף על פי שהדבר ברור שתחייה זו קודש היא, עדיין יש להבין מדוע מכנה אותה הרצי"ה 'קודש הקודשים'?

נראה להסביר את כוונת הרצי"ה על פי מה שמבאר הרב ב"אורות הקודש" (אורות הקודש ב, עמ' שיא):

> "יש עולם של חול ועולם של קודש, עולמים של חול ועולמים של קודש, העולמים סותרים זה את זה. כמובן הסתירה היא סובייקטיבית, האדם בהשגתו המצומצמת אינו יכול לפשר בין הקודש ובין החול, ואינו יכול להשוות את סתירותיהן, והן אמנם מיושבות ברום עולם, במכון קודש הקודשים".

באופן כללי נטושה מלחמה בין הקודש והחול, ובדומה לכך גם בין הספרא והסייפא. אמנם, לא כך הדברים על פי המבט העליון, מבט של "רום עולם", המבט הנעוץ במעמקיה של התורה, שהוא המבט הדרוש לנו בעת הזאת, שבה עם ישראל קם לתחייה גשמית ורוחנית. לפי מבט זה אין סתירה מהותית בין הקודש לחול ואדרבה, בשורשיהם הם מתאחדים. זוהי מדרגת 'קודש הקודשים' של גילוי וחשיפת הקודש שבחול. זהו המבט אשר היווה את יסוד ההשקפה של אבותינו ומלכינו, אשר לאורו יצקו שילוב של גדלות–רוח עם גבורה מעשית.

אם כן, "ישיבות ההסדר", המחברות בין קודש לחול, בין תורה לצבא, שואפות לרומם גם את החול אל נקודת הקודש, אשר זוהי מדרגת 'קודש קודשים' ממש. לאור הדברים הללו ניתן לומר שדרכן של "ישיבות ההסדר" היא בבחינת "קודש קודשים".

"ישיבות ההסדר" מאחדות את כוח התורה עם כוח החיים, את לימוד התורה עם חיי המעשה, שהם בחינת 'יוסף' ובחינת 'יהודה'. אלה הם שני כוחות הפועלים באומה. בחינת 'יוסף' מגלה את האלוקות שבחיים, זו הבחינה הנקראת "צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם" (משלי י, כה). יוסף עומד בצדקותו גם בבית פרעה, במציאות החיים המסובכים. עניינו של יוסף מתגלם בכל אחד העומד ושומר על תמותו וצדקותו נוכח כל ההתמודדויות המצויות בכל מרחבי העשייה – בביטחון, במדע, בכלכלה ובשאר חלקי החיים המעשיים. אדם שכזה מסוגל הוא להפנים את התורה בכל רובדי החיים. מצליח הוא לחבר את העולם כולו לעולם אחד – עולמו של הקב"ה, עולם בו מופיעה אלקות. זו

הבחינה אותה מגלה יוסף הצדיק. לעומתו, כוח 'יהודה' הוא כוח התורה שבעם ישראל, כוח של תלמידי–חכמים, המתייגעים באוהלה של תורה. ניתן גם לנסח זאת שבדורנו קיים כוח משיח בן יוסף וכוח משיח בן דוד.[8] השילוב בין שני ענפים אלו, הקירוב בין "עץ יוסף" ו"עץ יהודה", זוהי מעלתן ושליחותן המיוחדת של "ישיבות ההסדר", "וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי".[9]

לשם האידיאל הגדול הזה נדרשת מאיתנו תורה גדולה, שממילא יימשך ממנה גם ה'סייפא' בגדלות. חלילה, אין דרכנו דרך של שילוב מתפשר המכיל שני ערכים באופן של הקטנה והסתפקות במועט. דרכנו דוגלת בשילוב גדול, שילוב בין הקודש לבין החול, המתרומם גם הוא למדרגת הקודש. זו הדרך הראויה לדורנו, דור התחייה.

ברוך ה', מדור לדור הולך וגואה לימוד התורה בעם ישראל, וב"ישיבות ההסדר" בפרט. עולם התורה פורח כיום בכמות ובאיכות. יש ריבוי בלימוד החלק הנגלה וגם בלימוד פנימיות התורה והאמונה. זכינו ויש כיום בציבורנו בלבד כמאה ישיבות ויותר. "ישיבות ההסדר" זוכות להצמיח תלמידי–חכמים יראי שמיים, הנבנים מכוח עמל התורה, מכוח ההתמדה והעקביות בלימוד סדר אחר סדר, ומתוך התמודדות עם קשיים ואתגרים. תלמידי–חכמים אלו, הפזורים בכל מרחבי העשייה והחינוך שבמדינת ישראל, מהווים ויהוו את עמוד השדרה של רוח ישראל. הם מממשים את החזון הגדול ומעצימים את חוסן הרוח של המדינה בכללה לכל שדרותיה. תלמידי חכמים אלה הינם אנשים ערכיים החמושים בתורה וברוח עליונה, אשר מכוחם מחמשים את העם כולו – בתורה, במידות, בערכים ובכוח רוחני, שזהו הדבר הנחוץ כל כך בתהליך המורכב של שיבתנו אל הארץ.

לולא "ישיבות ההסדר" לא היו צומחים רבים מתלמידי–החכמים שבדור הזה, משום שחלק מהם לא היה הולכים לישיבות מ"זן אחר". גם אם היו מצליחים להחזיק מעמד במצבם הרוחני במהלך שירותם הצבאי, מכל מקום האומה לא הייתה זוכה לשורת תלמידי חכמים ארוכה ונפלאה, שכולם בוגרי "הסדר", המעמידים כיום תורה בעם ישראל במלוא היקפו.

ייעודן של "ישיבות ההסדר"

מן הראוי להדגיש כי "ישיבות ההסדר" לא נועדו רק ליצור מסגרת ותנאים רוחניים טובים לקיום החובה הצבאית. אף על פי שיתרונותיהן ידועים, עצם הימצאותם של בני ישיבות אלה יחד במסגרת השירות הצבאי והמשך הקשר שלהם לתורה ולנושאיה טוב יותר ומחזק. אולם כל זה הוא רווח הבא כדרך אגב. למעשה, "ישיבות ההסדר" נועדו בראש ובראשונה להעמיד לאומה תלמידי חכמים הדבקים בתורה בכל נפשם ומאודם תוך מיצוי מירבי של יכולותיהם מחד, ומאידך שותפים רציניים בזכות שרבש"ע העניק לדורנו, והיא השירות בצבא. כל זאת מתוך הכרתם הברורה את ההשלמה ההדדית שבין השניים.

לבניין עמוק ומשמעותי כל כך לא יספיקו פרקי–לימוד קצרים לפני הצבא ולאחריו, בפרט אם יתבצע שירות צבאי מלא בין פרקי לימוד אלה, כפי שיש הרוצים להנהיג. ראשית, תוכנית מעין זו

8 עי' מאמרי הראיה, עמ' 99–94.
9 עי' יחזקאל לז.

לא תעמוד במבחן המציאות, כיוון שלאדם צרכים רבים, בפרט בגילאים אלו. הלוא כולנו מודעים לרקע ממנו הגענו לישיבה ולמקום בו עודנו מצויים כעת.

אולם, התשובה העיקרית לרעיון זה, היא ששנות הישיבה הן צורך קיומי לפרט ולכלל. שנות הישיבה משלימות את בניית האישיות ומגדלות תלמידי–חכמים שיעשירו את האומה בעושר רוחני. יתירה מזו, אלו הן שנים של לימוד תורה התורם לקיום רוחה של האומה, הנבנית ומתעצמת על ידי עצם הלימוד בישיבה, בכל ענפיה של תורה. על כן, שנים אלו הן חיוניות, הן מצד הצורך הפרטי והן מצד הצורך הכללי.

אם כן, שנות הלימוד בישיבה הן ממש שנים של נשיאה מתמדת בנטל בניין האומה לדורות, ועל ידן מתגבר שורש כוחה של האומה. בפרט לאור העובדה כי מכוח שנות הלימוד בישיבה, בוחרים חלק מהלומדים להמשיך בתהליך של בניין התורה והרוח בעם ישראל. אף אותו החלק של בוגרי הישיבות הממשיך בשדרות החיים האחרות מתחנך לפעול מתוך אידיאל של תורה, מתוך אידיאל בניין האומה, ולא מתוך חשבונות פרטיים וכלכליים בלבד. לפיכך, הטענה כי "אחרים עושים יותר", הינה מוטעית מיסודה.

יש להוסיף על כך, שיתרון גדול יש לצבא כאשר הוא מקבל לשורותיו חיילים החדורים ברוח תורנית ואמונית גדולה, הנוסכת בהם דבקות במשימה, באימונים ובקרב. על כן, "ישיבות ההסדר" מוערכות מאוד, בקרב קציני–צבא בכירים וזוטרים, הן בפן המקצועיות הצבאית והן מצד הפן האנושי, וחייליהן מבוקשים על ידי יחידות צה"ל השונות.

בחור המצטרף למסלול זה של "ישיבות ההסדר" צריך לבוא מתוך נכונות ליצור את השילוב הראוי בין קודש לחול. תלמידי "ישיבות ההסדר" לומדים בהן מתוך אמונה ובחירה בשילוב הזה, לא בשל הסכם קואליציוני כזה או אחר, וכמובן שלא על מנת להשתמט משירות צבאי מלא בן שלוש שנים. חלילה מלחשוב כן. אנו לומדים ב"ישיבות הסדר" כדי לגדול בתורה, שהיא היא הבונה את אומתנו. בניינה הוא הן בצד הסגולי, ככל הישיבות בהן עוסקים בתורה, והן בצד המעשי, בהיותנו משרתים בצבא, כחיילים איכותיים ומסורים, כפי שמוכיחה המציאות.

דרך חיים

מובן מאליו, שעל כל אחד מוטלת חובה של נתינה לעם ישראל. על כל אחד ואחד מאיתנו לערוך חשבון עמוק ואמיתי אודות התחום, שבו ביכולתו לתרום לעם ישראל לאור אתגרי התקופה. הן אלו הבוחרים להקדיש את חייהם לחינוך והפצת תורה, והן אלו שלאור שנות הישיבה יפתחו את הצד המעשי של החיים כבני תורה, והן אלו הבוחרים להשקיע באידיאל של השירות הצבאי כחיילים וקצינים המוסרים את נפשם בחייהם למען העם והארץ – כולם כאחד ממשיכים להיות מלאי רוח נתינה לאומה גם אחרי שנות ה"הסדר" והצבא. דבר זה מביא ברכה מרובה להם ולעם ישראל. השאיפה היא שלאחר מספר שנות התמדה בישיבה ייבנו בה תלמידי חכמים, שאם ירצו ילכו לאחר מכן ללמוד מקצוע. תרומתנו לעם ישראל אינה מסתיימת עם תום השירות בצבא או שנות הישיבה, אלא ממשיכה לאורך כל החיים. זוהי תרומתן של "ישיבות ההסדר" למדינת ישראל, תרומה שלא תסולא בפז.

"ישיבות ההסדר" העמידו, מעמידות ותעמדנה בעזרת ה', בוגרים תלמידי חכמים ובני תורה בכל שטחי החיים. תלמידי חכמים העוסקים בתורה ובחינוך, רבנים, דיינים, ראשי ישיבות ור"מים, לצד מאות בוגרים יראי–שמיים, העמלים לפרנסתם, שהשתלבו בכל מערכות החיים – בצבא, במדע, ברפואה ובמשפט. הם אלה המהווים את החיבור בין עולם התורה ועולם המעשה. הלימוד בישיבה מתווה דרך חיים שלאורה ימשיך התלמיד בכל מהלך חייו. לאור השאיפה והחינוך של "ישיבות ההסדר", היוצרים את השילוב והחיבור בין הקודש ובין החול, לחבר את התורה עם ערכי החיים, מצופה שבוגריהן ימשיכו ללמוד תורה ולהיות מקושרים לערכי הנצח עליהם התחנכו בישיבה, ויבנו את ביתם לאור ערכים אלו כבית הספוג בלימוד תורה ובערכיה. אל דגם זה אנו מכוונים בחינוך.

"עִבְדוּ אֶת ה' אֱ–לֹהֵיכֶם וְאֵת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל"

היישום

לאחר שבררנו את היחס האידיאלי–העקרוני לשירות בצבא, יש לברר כיצד מתישם בפועל החזון הגדול. על הדבר להתבטא הן בעצם מתכונת בניית השילוב בין ישיבה לצבא, והן בדמותו של הלוחם בן–התורה.

ההתייחסות התורנית לגיוס תלמידי ישיבות

בימי מלחמת העולם הראשונה ביקשה ממשלת אנגליה לגייס את בחורי הישיבות בני ארצה לשרת בצבאה. הרב זצ"ל, ששהה באותה עת בלונדון, כתב לרבה הראשי של אנגליה מכתב ובו התייחס לכוונה זו (אגרות הראיה ג, תתי): "**מטרתנו ברורה היא לנו, ואחת היא: להציל את נשמת היהדות בממלכה זו, התלויה בנימין רבים בקיומן של הישיבות האחדות. וברור הדבר, שבשלילותן של הזכויות של חופש בני הישיבה מעבודת הצבא כעת, מטות הן הישיבות, אשר בעמל רב ובמסירות נפש נוסדו, להיות נופלות בלא תקומה חלילה**".

בהמשך אותה אגרת הרב מבקש מרבה של אנגליה, הרב ד"ר יוסף הרץ, לעשות כל שביכולתו על מנת שהממשלה תשחרר את בחורי הישיבות מהגיוס, כדי להציל את עולמה הרוחני של יהדות אנגליה כולה.

היו שפרסמו מכתב זה במהלך מלחמת השחרור כראיה שיש לשחרר את בני הישיבות משירות בצה"ל בזמן המלחמה. מו"ר הרב צבי יהודה זצ"ל תקף בחריפות את השימוש במכתב. זאת משום שמכתב זה נכתב בנוגע למלחמה אחרת, כזו "שלא היה בה שום עניין לחיוב הצלת נפשות בישראל ובארץ ישראל" (מובא בספר צבא וישיבה, עמ' 34). הרב צבי יהודה טען כי המכתב היה מיועד לשעתו, הוא נגע דווקא למלחמה שבין אנגליה וגרמניה. אולם המלחמה שלפנינו כיום היא עניין של הצלת נפשות ושל מצוות כיבוש הארץ, שזו מצווה דאורייתא שהגיע זמנה להתקיים. אי לכך, הוא הגדיר את השימוש באגרת הזו כסילוף וזיוף.

באותו זמן פורסם מכתב גלוי שמואן "למרנן ורבנן ראשי הישיבות, מאת אחד הרבנים",[10] שעסק בשאלת הגיוס של בני הישיבות. כותב המכתב היה הרב שלמה יוסף זוין זצ"ל, עורך "האנציקלופדיה התלמודית", כפי שהעידו בני משפחתו. זאת היא לשונו במאמר: "**כל הכבוד וכל**

10 נדפס בספר "צבא וישיבה".

ההערצה למרנן ורבנן, גאוני עיר הקודש. אבל הרשות ניתנת לשאול: ילמדונו רבותינו, זו מנין להם? זו מנין לכם, שבני תורה ותלמידי חכמים פטורים מלהשתתף במלחמת מצווה של עזרת ישראל מיד הצר הצורר העומד עליו לכלותו ולהשמידו, חלילה?".

במכתבו הגלוי מברר הרב זוין את הדברים בצורה מעמיקה, ומסיים: **"דעת התורה? הנה היא פשוטה וברורה:**[11] **'והזריז (–בהצלת נפשות) הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מבית דין'".**

במכתבו הוא מוכיח את דבריו מדברי שר צבא ה' ליהושע במלחמת יריחו (מגילה ג ע"א): **"אמש ביטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה".** זמני הקרבות של צבאו של יהושע היו במהלך היום, אך כשוך הקרב עם רדת הלילה היה באפשרותם להתפנות ללימוד התורה. לפיכך, מוכיח אותם שר צבא ה' על ביטול התורה בלילה דווקא: **"ועכשיו שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה שהרי אינכם נלחמים בלילה"** (רש"י שם ד"ה ועכשיו). מכאן יש להבין, אומר הרב זוין, שבזמן המערכה עצמה היו פטורים מללמוד תורה.

מדברים אלו ניתן ללמוד על ביטול תורה לצורך יציאה למלחמה בפועל. לא נראה שיש מי שיחלוק על כך ברמת העיקרון. אמנם כיום השאלה מורכבת יותר כיוון שבסייעתא דשמיא איננו נמצאים במצב של מלחמת השחרור, שהרי ברוך ה' כבר יש לנו צבא גדול ויציבות מדינית במידה מסוימת.

"תרין רעין דלא מתפרשין"

לרב צבי יהודה זצ"ל ישנה שיטה מסודרת בעניין זה כפי שלימד אותה בשיחותיו ובהדרכותיו[12]:

> "מהלך החינוך התורני וכיבוש הארץ על ידי צה"ל – הם עניין אחד ושלמות אחת. איך לסדר למעשה את הדברים באופן מפורט זהו עניין אחר... יש צורך לברר את הסידורים ההגונים. אבל באופן כללי כיבוש הארץ היא מצווה, כהגדרת הרמב"ן הידועה שמצווה מדאורייתא שהארץ תהיה בידינו ולא בידי אומה אחרת".

לשם הגשמת מצווה זו לעיתים עלינו לצאת להילחם.[13]

הרצי"ה התייחס לשאלה כי לאור הגדרתו את מצבנו כיום כמצב של מלחמת מצווה, מדוע אין חובה על כל תלמידי הישיבה? הרב הסביר: **"במידה ויש צורך בהם למלחמה, החיוב מוטל עליהם כעל כולם כשווה. מעבר לזה – יש מקום לבירור חשבון אמיתי עד כמה הכרחי הדבר".** היינו, מפני שכעת אין מלחמה בפועל יש מקום לבדוק את הצרכים האמיתיים וההכרחיים של הצבא.

כפי שהזכרנו, מוכח מהגמרא שכאשר לא עוסקים בפועל במלחמה אין היתר לבטל תורה, על כן הדגיש הרצי"ה:

> "בזמן מלחמה, במידה שהדבר הכרחי, בודאי יש חובה להתגייס ולעסוק במצווה זו של תורה. אבל כשאין חיוב לשרת בצבא, אז חובה לחזור לישיבה לשקוד בתורה. גם בני הישיבה שייכים לצבא. כשיש מצב שמספר אנשים אינם חייבים לאחוז בנשק, אז

11 יומא, פד ע"ב.

12 הציטוטים לקמן מתוך שיחת הרצי"ה בספר צבא וישיבה, עמ' 12–8; שיחות הרצי"ה 'תלמוד תורה' עמ' 113–108. עי' אגרת הרצי"ה המובאת בספר אור לנתיבתי עמ' רצט–שב.

13 עי' מנחת חינוך, עשה תכה סק"ג.

מכיוון שתורתנו אומנותנו, עלינו לעסוק בתורה. אבל כשיש צורך להשתייך לצבא – כל אחד מאיתנו לפי חשבון אינדיבידואלי – אז גישתנו היא חיובית. מי שהולך לצבא על פי צו של הרמטכ"ל, בודאי אינו מנותק מדבר ה' על היותו מעוכב מלעסוק בתורה. אנו שייכים לכלל ישראל ולמדינה בלב ונפש".

בהמשך השיחה מחדד הרב צבי יהודה:

"אין פטור! אנו לא מנותקים מכלל ישראל. אין כאן שום פטור, ואיננו משתמטים אלא דוחים... אלא, קודם כל יש ללמוד כמה שנים בישיבה, לגדול בתורה ולהתחזק ביראת שמיים, ואחר כך אפשר ללכת לצבא. אין זו תוכנית כוללת לכולם, אלא חשבון פרטי על פי המציאות האינדיבידואלית של כל תלמיד. הצורך במלחמתיות אינו צריך לבטל את עניין 'יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר'.[14] אלו שתי מצוות כלל ישראליות, ויש לחזק את שתיהן. הגדלת התורה בישראל אינה סותרת את מצוות המלחמה".

סיכום דבריו: ראשית, עלינו להבין שלימוד תורה הוא ערך לאומי, לכן יש מקום לדחייה של השירות הצבאי. ראוי שהכרה זו תדרבן אותנו ותחזק אותנו בלימוד התורה.

בנוסף, למרות חשיבות השירות בצבא, לא בהכרח שאכן נצרך גיוס של כל אחד ואחד, והדבר מצריך בירור אינדיבידואלי. על כל אחד לברר את המתאים לו וליכולתו, ולאור זה להחליט על דרכו לפי קנה מידה אמיתי. במקרה שיש מקום להסתפק כיצד נכון לנהוג, יש לנהוג כהדרכת חז"ל (אבות א, ו): "עשה לך רב", ולהתייעץ עם רבו, שיסייע בידו לברר את המתאים והנכון עבורו. אילו במצבנו היה צורך מיידי בחיילים, ברור שלא היה ניתן לדחות את השירות הצבאי אפילו ביום אחד. הלוא אין אפשרות להתעכב אפילו רגע בענייני פיקוח נפש. כשם שאם לפנינו יהודי הטובע בנהר חס ושלום עלינו להצילו מיד, גם אם הדבר מתרחש כשאנו עומדים במהלך תפילת העמידה. אולם, במצבנו הנוכחי יש מקום לשיקול דעת.

אכן, דברי הרצי"ה נאמרו בהקשר לשירותם הצבאי של תלמידיו, בני ישיבת "מרכז הרב", שהיא ישיבה גבוהה. אמנם, "ישיבות ההסדר" באות לתת מענה כדרך המלך לרוב המוחלט של בני הציונות–הדתית, כדרך המאחדת את שני הערכים הגדולים של תורה וצבא. אשר על כן נקבע מסלול זה, בתיאום עם משרד הביטחון, באופן המשלב בצורה המתאימה לרוב בני הישיבות בין פרק לימוד התורה לפרק השירות בצבא.

"כולנו כאחד"

בשנת תשכ"ח, לאחר מלחמת ששת הימים, נערכה פגישה של נציגי הישיבות עם שר הביטחון. הנוכחים היו הרב יחזקאל אברמסקי זצ"ל, נשיא "ועד הישיבות" דאז,[15] הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל, ראש ישיבת ההסדר "כרם ביבנה", וכן הרב צבי יהודה זצ"ל. בשיחתו למחרת הפגישה, סיפר הרב צבי יהודה על מהלך הדברים והסביר את שיטתו.[16]

14 ישעיה, מב כא.

15 הרב צבי יהודה שבחו במיוחד על כך שהוא למדן גדול וגאון, שספריו מלאים בהירות ומתיקות של תורה.

16 תיאור הפגישה מתוך שיחת הרצי"ה המופיעה בספר צבא וישיבה, עמ' 25–20.

תחילה דיבר הרב אברמסקי על זכות התורה והישיבות המגנה על עם ישראל, וביקש לא לפגוע חלילה במבצרי התורה. אחריו ניתנה רשות הדיבור לרב צבי יהודה. הרב צבי יהודה הקדים ודיבר על נקודת המוצא: **"אנחנו לא שני צדדים, כאילו הם אנשי הצבא – ה'קוזקים', התקיפים – ואנחנו המבקשים והמתחננים. קודם כל עלינו לברר בירור יסודי את עצם מציאותנו... כולנו עבדי ה' וישראל עמו, כל אחד במקצוע שלו"**. גם בני התורה וגם אנשי הצבא, הננו חלקים מתוך המכלול הרחב של עם ישראל. עלינו להתבונן בכך במיוחד בהקשר לסוגיה רגישה זו, שבה אנו עלולים לאבד את המבט המאחד הבסיסי הזה.

מאידך, בהמשך מדגיש הרב צבי יהודה שלמרות אחדות זו, לא שייך לכפות על גיוס כולל של בני הישיבות:

> "היחס החיובי והנכון של הישיבות אל המדינה והצבא הוא עניין חשוב וצורך חיוני, אבל עד כמה שאני מסור לצבא, בכל אופן יש תלמידים שאני מעכב כמה שנים. אני מתנגד לכך שצעירים הראויים להשתלם באישיות הרוחנית יצאו לשרת...
>
> "אִישׁ עַל מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל דִּגְלוֹ" בבניין עם ישראל ורוח ישראל – אבל ביחד. הישיבות מכוננות את חיי הנשמה של האומה, ומזה נמשכת קדושת הנשק והמשק... אין להעלות על הדעת סידור עניינים אלה מתוך כפייה. כל סיטוונות אסורה. לא יתכן שכל תלמידי הישיבות ילכו לצבא, וגם לא יתכן שכולם לא ילכו. אלא יש לערוך בירור אישי על כל אחד ואחד, מתוך גדלות רוחנית ומתוך שייכות הדדית אמיתית בין הישיבה לצבא. כל מקרה צריך להתברר ביסודיות ולא מתוך ערבוביה.

אנשי הצבא לא יכולים להתערב בעניינים הפנימיים של הישיבות, כמו שראשי הישיבות לא יכולים לקבוע בדברים מיוחדים וספציפיים השייכים לצבא, כדוגמת מקרים של פקוח–נפש שיש צורך לשאול בדעת הרופאים".

על אחת כמה וכמה שפוליטיקאים שרק רוצים להמשיך את קיומם בממשלה אינם יכולים להתערב בעניינים אלו. **"אבל אם יעלה על הדעת לסדר כפייה סיטונית–כללית זה יהיה אסון למדינה"**.

מבחינה עקרונית היה הרב צבי יהודה בדעה אחת עם ראשי הישיבות: לא ייתכן לכפות על הישיבות לשלוח את תלמידיהן לצבא שלא בזמן מלחמה. אמנם, גישתו הבסיסית, נקודת המוצא, הייתה שונה לחלוטין. הוא התייחס למדינה ולצבא מתוך אהבה ומתוך כבוד, תוך שהוא מדגיש שכולנו בני אותו עם, כולנו עובדי ה'. אם האחד חושב שהוא שווה ערך יותר מזולתו או שזולתו עולה בערכו עליו – אזי זוהי בעיה מוסרית וערכית.

"ישיבות ההסדר" אכן יוצרות את האיזון הנצרך בין לימוד תורה במסירות ובשקידה, לבין שירות צבאי הנצרך לשמירה על בטחון העם היושב בציון.

אכן, יש להעיר בשולי הדברים, כי העובדה שלא שייך לכפות על גיוס כולל, אינה סותרת את הצורך בתיקון במקרה של חוסר נאמנות. במקרה שיש מאן–דהוא המנצל את אפשרות הדחייה שלא כראוי, חובה עליו לתקן את המצב ולשאת בעול עם כל ישראל ולהתגייס. זוהי חובתו כלפי ריבונו של עולם. גם על הציבור ככלל מוטלת חובת האחריות על תיקון מעוות כעין זה. אולם,

את אלו הלומדים יומם ולילה וממיתים עצמם באוהלה של תורה, אין עניין שהמדינה תכפה לשום דבר אחר שאינו לימוד. אדרבה, בלימודם זה הם מועילים למדינה ומחזקים אותה, כפי שביארנו באריכות.

"שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה"

השפעתו הברוכה ונחיצותו של לימוד התורה עבור המדינה אינן רק באמצעות השפעתו הסגולית או תרומתו לבניין רוח האומה באופן כללי, אלא הן מתורגמות למעשה גם בשדה הקרב. אישיותו של הלוחם ונכונותו לדבוק במשימה ניזונות באופן ישיר מרמתו התורנית–רוחנית.

"כאן מגדלים ארזים!"

ברצוני לפתוח נושא זה בסיפור אודות מקרה שהייתי עד לו, בעת היותי לוחם במלחמת לבנון הראשונה. במהלך הקרב המר והידוע בסולטן יעקוב, הגדוד שבו שירתי כותר, והיה במצב מסוכן ביותר. כשחזרנו מהקרב אף נוכחנו, כי יש מבינינו מספר נעדרים, שעד היום לא שבו.

הקרב אירע בערב שבת קודש פרשת 'שלח', כ' בסיון תשמ"ב. ביום ראשון שלאחריו, עם ירידתנו מאזור הקרבות, נשלחו לגדוד כשלושים פסיכולוגים, שהצבא ייעד לטפל בפגיעה הצפויה של הלם קרב בין חיילי הגדוד. היה חשש שתתפתח מצוקה נפשית אצל הלוחמים בעקבות קרב קשה זה.

הפסיכולוגים הללו שבו על עקבותיהם משתאים מהתופעה בה חזו. גדוד זה היה גדוד בני ישיבות הסדר בשיעור ה' ממספר ישיבות. הפסיכולוגים פגשו אנשים עם רוח מיוחדת, בעלי חוסן נפשי. מו"ר הרב הדרי שליט"א, בהספדו על החברותא שלי אריה יהושע שטראוס הי"ד, הגדיר את אותה רוח ייחודית. הפסוק אומר: "צַדִּיק כַּתָּמָר יִפְרָח כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה. שְׁתוּלִים בְּבֵית ה' בְּחַצְרוֹת אֱ–לֹהֵינוּ יַפְרִיחוּ" (תהלים צב, יג–יד). הסביר הרב הדרי: איך נהיה אדם בבחינת "כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה"? על ידי שהוא במצב של "שְׁתוּלִים בְּבֵית ה'" – על ידי ששתולים בחצרות אלוקינו, בבית המדרש, נהיים כארזים. "כאן מגדלים ארזים!", חתם הרב הדרי.

"עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי"

כיצד נהיה הפלא הזה?

הרובד הבסיסי הוא שהתורה מרוממת את לומדיה, כעין ארון הברית שנשא את נושאיו (ע"פ סוטה לה ע"א). התורה, תורת ה', אינה כחכמה מחכמות העולם. כשאנו לומדים תורה זו, דבר ה' במציאות, שהיא נשמת האומה הנטועה בנו, אנו מתרוממים מדרגת החומר האנושי הרגיל.[17] הוא אשר אומרת המשנה בפרק 'קניין תורה' (אבות ו, א):[18] "ומרוממתו על כל המעשים".

הדבר השני הגורם לפלא הזה, הוא לימוד אמונה ויראת ה'. לימוד המוסר בונה את אישיות האדם, ומאידך לימוד האמונה, לימוד עניינים של עם ישראל וארץ ישראל, נוטע בנו אידיאלים גדולים המרוממים אותנו למבט אידיאליסטי ועליון על המציאות. מתוך כך, אנו קונים מבט מרומם גם על המאבק על ארצנו ועל קיום מדינתנו כיסוד כסא ה' בעולם (ע"פ אורות ישראל ו, ז),

17 עי' פסחים סח ע"ב ברש"י שם ד"ה אי לאו; אורות הקודש, א עמ' א.
18 ועי' דרך חיים למהר"ל.

כלומר כבסיס לגילוי האלוקות בעולם בחיי ציבור ולא בחיי יחידים בלבד, כמו שמבאר הרב זצ"ל.[19] ודאי שאדם שנבנה מתוך עולם רוחני כזה יהיה בעל רוח של מסירות ועמידה למען הכלל, ובפרט בעת שירותו הצבאי.

הגורם השלישי לעוז רוח שכזה נוגע להתנהגות הפרט בשעת המלחמה. הרמב"ם בהלכות מלכים מלמד ופוסק כיצד נערכים למלחמה: מיהם הפטורים מהמלחמה, מי ראויים לה וכיצד יש להילחם. במהלך דבריו מביא הרמב"ם (שם ז, טו) את דינו של **"הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב"**,[20] **"שאין בלבו כוח לעמוד בקשרי המלחמה"**, ולכן הוא פטור מהמלחמה ומסייע בעורף באספקת מים ומזון עם שאר הפטורים.

באותה הלכה ממשיך הרמב"ם ומבאר את הנהגת היוצא לקרב: **"ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה"** – כאשר אדם נכנס אל שדה הקרב, כמובן שהוא נלחם באמצעות כלי נשק, במקלע ובתותח ובכל מה שבידו, אולם הרמב"ם בדבריו אלו בא לבאר לנו איך צריך להיות מצבו הנפשי, את אופן הנהגתו הראויה, לעומת "האיש הירא ורך הלבב" – **"ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה"**, על האדם לפתח בעצמו את הביטחון בקב"ה, שהוא מקווה ישראל ומושיעו בעת צרה (ע"פ ירמיהו יד, ח). **"וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה"**, יבהיר לעצמו את האידיאלים שלמענם הוא נלחם. רק אדם שלמד ובירר לעצמו את הדברים האלו עוד בטרם ימי הקרב, יוכל בעת הזו לחשוב עליהם ומתוך כך להתייחס למלחמה זו כמלחמה על יחוד שם ה' בעולם. הכרה כזו אינה צומחת מאליה.

"וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד", עליו להיות מוכן להסתכן. אם חברו ייכנס לשדה מוקשים, הוא ייחלץ לעזרתו. אם יצטרכו להיכנס לטנק בוער כדי לחלץ אנשים, הוא ייכנס אל תוך האש. גם בעתות שגרה – אם יצטרכו לעלות לעמדה, הוא לא ישתמט מתוך פחד.

מדגיש הרמב"ם: **"ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו, אלא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה"** – כשאדם יוצא אל המלחמה עליו להתעלם מחייו הפרטיים, להסיר מליבו את זכרם של משפחתו וידידיו. הרמב"ם מחדד בכך את דבריו הקודמים, בשעת המלחמה עליך לחשוב רק על ייחוד ה' ועל כבוד ישראל, שהוא זהה עם כבוד שמים.[21] למרות שהיציאה אל הקרב נוגעת לחייך ולחיי משפחתך, אל לך לחשוב על עצמך, אלא חשוב על הכלל. שים את הכלל במרכז!

ממשיך שם הרמב"ם ומדגיש את הצד השלילי: **"וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה... ולא עוד אלא שכל דמי ישראל תלויים בצווארו"**. אותו חייל השקוע בפרטיותו, שאינו מסתער או אינו יוצא מהטנק בשעת הצורך, "כל דמי ישראל תלויים בצווארו"!

"ואם לא ניצח ולא עשה מלחמה בכל לבו ובכל נפשו – הרי זה כמי ששפך דמי הכל". אולי ניתן לפרש: 'כאילו ששפך דמי הכלל'. שהרי התנהגותו של אותו הפרט, שאינו מתמסר למען הכלל גם במצב שכזה, מראה על חוסר ערך הכלל כולו בעיניו.

---

19 עי' אורות למהלך האידיאות בישראל ב.

20 דברים כ, ח.

21 עי' מסילת ישרים יט, בביאור הכוונה הראויה.

כיום, מחשבת הפרט האנוכית תופסת פעמים רבות את המקום המרכזי. המחשבה 'מה טוב לי' מוליכה אנשים ומפלגות, ואולי חס ושלום גם את הנהגת המדינה. מנגד, בית המדרש מחנך אותנו לחשוב מחשבה כללית, לשים את עצמך בשוליים לעומת צרכי הכלל.[22] לכן, במלחמה, שהיא עניין כללי, מצווים אנחנו אפילו לסכן את חיינו למען המטרות הכלליות של עם ישראל בעולם. חייל הבא אל המערכה מתוך נקודת מוצא כזו ימצא בתוכו כוחות להתמודד עם מוראות הקרב.

אחרית דבר

"וְיֵדְעוּ כִּי יָדְךָ זֹאת אָתָּה ה' עָשִׂיתָהּ"

ההתמודדות

"הכל בגזירת עליון"

"אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים", זהו העיקר הראשון מבין י"ג עיקרי האמונה. גם כאשר הדבר נראה כנובע מבחירתו החופשית של מישהו, לאמתו של דבר זוהי יד ה' המופיעה והמכוונת.

אמנם, ייתכן שעדיין עלינו להתחזק בעניין זה ולבסס הכרה זו בקרבנו. עלינו לא רק להאמין באופן שטחי בהשגחת ה' על המציאות, כי אם לקנות את המבט הזה כקומת חיים. על כן, כתב בעל ה"מתוק מדבש" בצוואתו, שעל עיקרי האמונה להיות שגורים בפינו בכל יום. **"כי יסוד היסודות ועמוד העבודה התמימה היא האמונה, להאמין בה' יתברך על כל דבר קטן וגדול שארע לו שהכל הוא מאיתו יתברך שמו, והוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים"**.

בהמשך הצוואה הוא מביא את דברי הרמב"ן המפורסמים (על שמות כג, טז): **"שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד... הכל בגזירת עליון"**.

מתוך דברים אלו מפרט ה'מתוק מדבש' הנהגה מעשית של אמונה: **"ובזאת יש להתחזק ולהתבונן תמיד להאמין בהשגחתו יתברך על כל פרט ופרט, שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן גוזרים עליו מלמעלה,[23] ואם כן מתוך כך לא תקפיד ולא תשנא את חברך כי תדע שהכל מאיתו יתברך"**.

יש להתבונן בדברים הללו רבות. מוסבר כאן כי אף אם מאן-דהוא פעל שלא כראוי למישהו, אין לניזק לכעוס עליו או לשונאו. על אף שהלה בחר ברע, הינו אך כשליח לגזירת עליון. **"ואם חס ושלום יבואו עליך ייסורים תתרגל לומר: 'גם זו לטובה'[24] וכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד',[25] וצריך להאמין שמהרעה תצא טובה"**.

במצב השלם רבש"ע מדבר אלינו באמצעות הנביאים. אך, בזמן שאין נביאים, הוא מתגלה אלינו

22 עי' אורות אורות התחיה כד; אורות ישראל ב, ה-ז.
23 ע"פ חולין ז ע"ב.
24 תענית כא ע"א.
25 ברכות ס ע"ב; שולחן ערוך אורח חיים רל, ה.

דרך המציאות, ככתוב (תהלים קד, ד): "עֹשֶׂה מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט". על האדם המאמין בקב"ה להתבונן במציאות, לראות את יד ה' הפועלת ומתגלה דרכה ולהבין שכאשר דברים מתרחשים בעולם הרי זו פנייה אלוקית אלינו, אפילו כשהדבר נעשה על ידי בן אנוש שיש לו בחירה חופשית.

גם מתוכנו פנימה קורא אלינו ה'. לעיתים הקב"ה דופק וקורא לנו דרך ייסורי נפש, מתגלה דרך מחשבותינו. הפסוק אומר: "קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק" (שיר השירים ה, ב), ומבאר הרב זצ"ל ב"אורות הקודש" (אורות הקודש א, עמ' קסה) שהדברים מכוונים גם לגבי קול ה' הדופק בתוככי לבנו: **"כל פעם שהלב דופק דפיקה רוחנית באמת... הרינו מקשיבים כמו קול מלאך ה' דופק, נוקש על דלתי נשמתנו, מבקש שנפתח לו את פתחנו, למען יופיע אלינו בכליל הדרו"**. לעיתים מחשבות אלו באות אלינו מתוך גורמים הפועלים בעולם ומפנים את תשומת לבנו להיבט מסוים שעלינו לחדד – גם בזאת יד ה' מתגלה.[26]

"קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק"

הרב יוסף דוב סולוביצ'יק, במאמרו "קול דודי דופק" (איש האמונה, עמ' 70–68), עוסק בשאלת הייסורים, שאף הם הינם בגדר קול הדוד, הדופק ומפציר בנו לשים לבנו אל המסר שחפץ להשמיענו:

> "הייסורים באים כדי לרומם את האדם לטהר את רוחו ולקדשו, לנקות את מחשבתו ולצרפה מכל פסולת השטחיות וסייגי הגסות, לעדן את נפשו ולהרחיב את אופק חייו. כללו של דבר: הייסורים תפקידם לתקן את הפגום באישיותו של האדם. ההלכה מלמדת אותנו כי עוון פלילי הוא בידי בעל הייסורים להרשות את מכאוביו ללכת לאיבוד ולהישאר ללא משמעות ומטרה... מתוך הצרה עצמה ייושע תשועת עולמים, יזכה להתגבשות והתעלות שאין דוגמתן בעולם נטול סבל. מתוך השלילה צומח החיוב, מתוך האנטי–תזה מבצבצת התזה ומתוך הכחשת הקיום מתגלה קיום חדש".

מטרת הייסורים היא לגרום תיקון לאדם, ועל כן עבירה בידו אם יתעלם מהם ולא יסיק מסקנות בעזרתם. אך, אם אכן יתקן את דרכיו אזי יזכה שדווקא מתוך ההרס יתגלה על ידו אור חדש.

מאידך, **"אוי ואבוי לו לאדם אם הייסורים לא הביאוהו לידי משבר רוחני ונשמתו נשארה קפויה ונעדרת סליחה! אוי ואבוי לו לסובל אם אין נפשו מתחממת בלהט הייסורים, ואם אין החבלים מעלים את נר ה' בו!"** אף אנו נאמר – אוי ואבוי לו לציבור הסובל לשווא, ואינו מחשב חשבון נפשו בעת שייסורים באים עליו. הלוא זהו קול ה' היוצא על ידי שליחיו וקורא אלינו לבחון את דרכינו.

חשבון נפש זה הינו חיוב על הציבור, כדברי הרמב"ם בתחילת הלכות תענית (א, א–ד): **"מצוות עשה מן התורה לזעוק והריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור... ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן... ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הצבור עד שירוחמו מן השמים"**.

---

26 עי' שיחות הרצי"ה לפרשת וישלח, עמ' 289 ואילך.

היחס להתנגדות אל ערכי הקודש

הדברים אינם אמורים רק לגבי ייסורים הבאים על אדם פרטי או חוג מסוים. הרב זצ"ל משתמש בעיקרון זה גם לגבי ייסורים והתנגדויות המלוות את מפעל הגאולה במהלך התפתחותו (שמונה קבצים ז, רא):

> "גם כל אלה שעומדים מרחוק או שמתנגדים לכל הפעולות המביאות את הגאולה הגלויה, גם הם בכלל הזוכים הם, מפני שעל ידי תביעותיהם התוכן של התעסקות הגאולה מתבהר ומתברר יותר, ונעשה יותר זך יותר מאיר יותר חיוני ויותר ישראלי אמיתי...".

הקב"ה מניע את מהלך הגאולה באופן של התקדמות ובניין, ויחד עם זאת הוא מייצר את הקולות המתנגדים ומאפשר להם להישמע. זאת, על מנת שתביעותיהם וטענותיהם תגרומנה לבירור עמוק יותר של תכני הגאולה. טענות כנגד יישוב הארץ אמורות להביאנו לעמידה חזקה ואמיתית יותר על ישוב הארץ, ובכך אף ההתנגדויות שותפות לבניין הגאולה.

גם אנו רואים כעת לצערנו תנועה של מלחמה בערכים גדולים: כבניין האומה, כחשיבות התורה והישיבות, כמקומן של "ישיבות ההסדר" וערכים נוספים. ישנו שטף של הצרת מקומם של ערכים הנשאבים ממקור התורה. עלינו להתרומם ולהבין שגם התנגדות זו מקבלת את כוחה מאותו כוח אלוקי שדחף ודוחף את ההתמסרות ואת הבניין, על אף שתביעה זו אינה נובעת בגלוי מכוונות טהורות ואינה מכוונת לשם שמיים. אותו כוח אלקי הדוחף את הבניין הוא גופו גם המסתתר אחר התביעה וההתנגדות.

הלוא את כל המהלך המתרחש לנגד עינינו מניע כוח אלוקי. מתחילה ועד סוף הכול הוא מכוחה של אותה יד מכוונת עליונה ונעלמת, המובילה את הדברים אל תיקונם. על תביעות כנגד עולם התורה לגרום לנו לבדוק את עצמנו, לברר יותר את לימודנו והתנהגותנו, להעמיק את שייכותנו לתהליך הגאולה ובניין התורה. מתוך מהלך זה נזכה, בעזרת ה', שהתורה תתגלה בנו ובעם ישראל כולו בצורה גדולה ומאירה יותר. בעזרת ה' מתוך מהלך זה התורה לא תיתפס, חלילה, בקטנות אלא תופיע בגדלותה, כתורה של דור ההולך ונגאל, דור ההולך ובונה קומה אלקית גדולה יותר בעם ישראל, כתורת הדור הקם מתרדמת הגלות, נרפא ממחלותיה ומכין את השראת השכינה.

תפקידנו הוא לראות את הדור במבט המשקיף אל הטוב האלוקי הכללי המופיע בו. עלינו להכיר בגודל הדור ולרומם אותו. **זוהי תביעה אלוקית מכל אחד ואחד מאיתנו – להתרומם, להיות טובים יותר, להיות כלליים יותר, להיות בעלי אחריות כללית לדור ולאומה.** עלינו להתפלל על הדור[27] ועל התגברות הצד החיובי שבו, להתפלל שכוחות החיים הפועלים בו לטוב יגברו על הצד הכהה והשחור.

"מָה ה' אֱ־לֹהֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ?"

כיום, כאשר התביעות מתרחבות והולכות ומופנות אל כלל עולם התורה על כל גווניו, הולך ומתברר כי גם "ישיבות ההסדר" הן חלק מעולם התורה הכללי, יחד עם אחיותיהן מכלל המגזרים והגוונים. באה ההשגחה האלוקית והראתה לנו שכולנו חטיבה אחת, שאל לנו להפריד בין הזרמים השונים של עולם התורה המבורך שבעם ישראל.

27 עי' מסילת ישרים, יט לקראת סופו.

הטענות העולות כנגד עולם התורה עולות מכיוונם של אותם ההולכים בחשיכה, אלו שלא זכו לאור תורה, לא זכו ללמוד תורה אמיתית ולטעום טעם תענוג רוחני.[28] מאנשים כאלה וחברה כזו איננו יכולים לדרוש להכיר את ערכה של תורה. להם לא די לשמוע אמירה מעומעמת שהתורה היא דבר חשוב והיא שומרת על המדינה. הם רוצים להבין ולחוש זאת בעומק. זו היא דרכה של תקופת "עקבתא דמשיחא" שבה "חוצפא יסגא", מתוך דרישה ורצון להבין את עומק העולם הרוחני ולהרגיש את גדלות הדברים.

אכן, האם אנו בעצמנו חדורים בהכרה זו? האם בכולנו בהירה ההכרה כי בוודאי שהתורה שאנו לומדים גדולה מכל, שעם ישראל חי ונושם מלימודנו בתורה? חובה עלינו להעמיק בלימוד האמונה והתורה כך שנכיר ונרגיש את גדלות הדברים. ככל שאנו נכיר בערך התורה שלנו ונרגיש שהתורה היא הפסגה העליונה בבניינה של האומה, כך ילכו הדברים ויתלבנו במשך הזמן.

בנוסף, יש צורך שחינה של תורה יהא ניכר בהתנהגותו של כל המייצג לימוד תורה, עד שתגדנה עליו הבריות: "פלוני שלמדו תורה – ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו!" (יומא פו ע"א). בזה יתקדש שם שמים ויתרומם קרנה של תורה.

התביעה מעולם התורה

רבש"ע קורא לנו דרך המציאות הזועקת סביבנו, להתעורר לבדוק את דרכינו, ולשים לב אם אנו ממלאים את חובתנו ויעודנו. זוהי קריאה אלינו, לכל אחד ואחד מאיתנו, בין אם הוא ראש ישיבה, ר"מ, אברך, תלמיד, או כל אדם מישראל. נפתח את לבבנו להתבונן במה שה' שואל מעימנו.

הדברים דורשים את יישומם במציאות. תלמיד הלומד ב"ישיבת הסדר" מחויב מוסרית, לאומית וכלפי שמיא להרגיש את גודל האחריות המוטלת על כתפיו. עלינו לחזק בנו את שאיפותינו הרוחניות בלימוד תורה, להרבות בתורה, להרבות באור האלוקי – בפרט כעת, בזמן המערכה הנטושה על התורה ועל הארץ. לא יתכן שתלמיד יבוא לישיבה בגלל נוחות המסגרת. תלמיד המנצל את מסגרת הישיבה, המושתתת על לימוד תורה מתוך חירות נפשית ורוחנית, לדברים שאינם מתאימים, הרי זה פגם מוסרי חמור. להפך, גם בפרק הלימוד בישיבה עלינו להיות בני חיל, בדיוק כמו בפרק השירות הצבאי.

השאיפה היא שתלמיד יצא לצבא ויהיה שם חייל מסור ואף מצטיין, כפי שאכן החיילים שלנו מצטיינים, ברוך ה'. מאידך, לפני פרק השירות הצבאי ולאחר סיומו, הוא יהיה חייל מסור לתורה ולבית המדרש, ויותר מכך לנשמת האומה הצומחת כאן בבית המדרש.

אמנם, כיום העולם המודרני מציב ניסיונות והתמודדויות שבעבר לא היו, אך כגודל המורכבויות כך גם גודל הדרישה מאיתנו להיות אנשים גדולים, לבנות קומה רוחנית גבוהה, מתוך לימוד תורה ואמונה. ככל שנקבל על עצמנו עול תורה באמת ובכל כוחנו, תלווה אותנו ההשגחה הפרטית יותר ותסייע לנו לצאת ממורכבויות הניצבות בפנינו.[29] עלינו להיות רציניים בעיני עצמנו. אנו צריכים להתרחק מהבינוניות ומהפשרנות, הנוגסות בנו ומפריעות לנו להגיע אל היעדים שאנו מאמינים

28 עי' חזון איש – אמונה וביטחון א, ט.
29 עי' נפש החיים ד, טז.

בהם. **אנו חפצים להיות ראויים לכתר הגדול והקדוש שנקרא "בן ישיבת הסדר"**, הלוא הוא "ביני"ש". תואר זה יהא תואר כבוד, אם אנו נכבד אותו. אוי לנו אם נתפשר ונמעיט במשמעות הגדולה של כתר זה, הזוכה להצדעה מזה שנים רבות. זוהי זכות גדולה ועלינו ליקרה קודם כל בעיני עצמנו.

מי שבחר בדרכן של "ישיבות ההסדר", בחר ללכת בדרך מורכבת וקשה. קשה למצות את המיטב בשני המישורים, התורני והצבאי, גם יחד. כל אחד, בהתאם ליכולת שרבש"ע נתן לו, יערוך חשבון נפש עצמי האם אכן הוא ממצה את יכולתו כראוי. בעזרת ה' נצא כולנו מחוזקים יותר, שלמים יותר, וממילא מאמינים יותר בצדקת דרכנו.

קריאה לגדלות

הרב זצ"ל כותב בספר "אורות" (אורות התחיה, ה), בנוגע לעם ישראל, דברים שאני מבקש להשתמש בהם בדרך מליצה אודות ציבור בני "ישיבות ההסדר":

> "גדולים אנחנו וגדולות הנה משוגותינו ובשביל כך גדולות הן צרותינו, וגדולים גם תנחומותינו... אם נדע את גדולתנו אז יודעים אנו את עצמנו, ואם נשכח את גדלנו אנו שוכחים את עצמנו, ועם שישכח את עצמו בודאי הוא קטן ושפל. רק בשכחת עצמנו הננו נשארים קטנים ושפלים, ושכחת עצמנו היא שכחת גדולתנו".

אנו גדולים ועלינו להכיר ולדעת את גדולתנו. הדבר מחייב אותנו להתאמץ יותר ולדבוק יותר במשימתנו הלאומית – לימוד התורה.

אני מאמין בכוחותינו ואני מאמין שנתקבצו לישיבותינו בחורים היכולים לקחת אחריות ציבורית גדולה, אחריות לקידוש השם, אחריות של אמת. במאמר זה, פונה אני לכל אחד ואחד מבני הישיבות, בכל שיעור ושיעור: קח אחריות על עצמך, קח אחריות על עולם התורה, קח אחריות על כלל "ישיבות ההסדר", ובעיקר – קח אחריות על כבוד ה'! לכך נולדנו, זהו יעודנו בבריאה – להרבות כבוד שמיים. מהקב"ה נבקש: "עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי! וְיֵדְעוּ הָעָם הַזֶּה כִּי אַתָּה ה' הָאֱ–לֹהִים" (מלכים א יח, לז)!

בעזרת ה' נתחזק כולנו יחד, בתורה ובתפילה, בבנייה רוחנית ובלקיחת אחריות. כל אחד ואחד מאיתנו יתרומם למדרגה גבוהה יותר של נטילת אחריות עצמית, מתוך הבנה ובחירה חופשית, מתוך תחושת אחריות על תורה גדולה, התורה הגואלת, שהיא נשמתנו והיא שורש קיומה של האומה.

ויהי נועם ה' עלינו להצליח להרבות בכבוד שמים, בכבוד התורה, בכבוד "ישיבות ההסדר". לוואי ורבש"ע יביט בנו ויאמר: "עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר" (ישעיה מט, ג). לוואי ואף אנו נביט על עצמנו באור כזה, וממילא כל עם ישראל יראה בנו כדוגמה וככתר, ששמו: "בן 'ישיבת הסדר'".

היכל הישיבה שחודש בשנים האחרונות מלא וגדוש בתלמידי הישיבה הבאים בשעריה מצפון ומדרום ממזרח וממערב ואף מעבר לים. וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך, בניה– תלמידיה של הישיבה עמלים בתלמודם, שוקדים על תורתם ומצפים בתפילתם. מתוך עולמה של תורה, משלבים הם שירות צבאי במסגרת ישיבות ההסדר בצה"ל.

בישיבה זוכים התלמידים ליהנות מדרכו המיוחדת של ראש הישיבה - הרב ברוך וידר שליט"א. ראש הישיבה נמצא תדיר בבית המדרש, לומד עם תלמידי הישיבה בחברותות, ועונה לשאלותיהם של תלמידי ואברכי הישיבה. בימי שלישי מתקיים שיעור קבוע של ראש הישיבה - "לבניינה של תורה", העוסק בדרכי הלימוד וההתפתחות של בן הישיבה בדורנו. בנוסף, מתקיים חוג בית מיוחד בבית ראש הישיבה לתלמידי שיעור א'.

הישיבה מחנכת ומגדלת לאור תורת מרן הרב קוק זצ"ל ובנו הרצי"ה זצ"ל לאהבת העם, התורה, הארץ והמדינה, על גבי המשך המסורת המפוארת של רבותינו הגדולים הרב יעקב כ"ץ שליט"א והרב ח"י הדרי שליט"א בישיבה מאז הקמתה. בנוסף לזאת נלמדים בישיבה בצורה מעמיקה ורחבה מקצועות רבים בתורה ובהם חסידות, מוסר ואמונה.

הנוף הנשקף מחלונות בית המדרש אל המקום הקדוש בעולם מאתגר, מחד שותפים אנו לשיבת ציון של דור התחיה ומאידך חשים אנו היטב יום יום ושעה שעה את החוסר הגדול. תפילת "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" נאמרת ומורגשת בצורה מיוחדת.

אז בוא...

בוא להיות שותף בהתגדלות בתורה בירושלים שבתוככי החומות!

בוא להיות שותף בבניין אנשי תורה היוצאים עם חזון ואמונה לשדה העשייה!

בוא להיות שותף בדיבוק חברים המשרתים את האומה בצבא מתוך שליחות ועוצמה!

בוא להיות שותף בתורת ירושלים הקשובה לצרכי עם ישראל!

שמיניסט יקר!
בעת ביקורך בישיבת הכותל,
נשמח לעזור לך להכיר את
עולם הישיבות בכלל
ואת ישיבת הכותל בפרט.

לתיאום ולפרטים נוספים–
אחראי שבוע ישיבה:
אריאל– 0526544328
אליאל– 0504739321
shvushim@hakotel.org.il
www.hakotel.org.il

בואו בשמחה!